

29 січня - День пам'яті Героїв Крут

29 січня 2010 року традиційно на станції Крути відбулися урочистості з нагоди вшанування пам'яті героїв Крут, на яких була присутня делегація викладачів і студентів Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Біля Пантеону «Герої бою під Крутами» відбувся мітинг, у якому взяв участь Президент України Віктор Ющенко.

Кабмін України передав меморіальний комплекс «Пам'яті Героїв Крут» у державну власність. Про це йдеться в розпорядженні Кабміну України №127-р. від 27 січня 2010 р. «Прийняти пропозицію Чернігівської облради та Міністерства оборони щодо передачі цілісного меморіального комплексу «Пам'яті Героїв Крут» у державну власність з віднесенням його до сфери управління зазначеного Міністерства.

ЗВІТНО-ВИБОРНА КОНФЕРЕНЦІЯ

12 січня 2010 року відбулася звітно-виборна профспілкова конференція працівників НДУ імені Миколи Гоголя. На порядку денному чергової конференції було затвердження нового складу профкому та оцінка роботи профкому співробітників. Цього року відбулися суттєві зміни: у вересні 2009 року незмінний голова профкому більш ніж десять років А.В.Жук подав заяву про звільнення, було обрано в.о. голови профкому Лейберова О.О.

На конференції з доповіддю про роботу профкому співробітників за звітний період виступив голова профкому О.О.Лейберов, який зупинився на найбільш важливих аспектах діяльності профкому університету НДУ. Так, основним завданням профспілкового комітету доповідач назвав досягнення результатів у вирішенні соціально-економічних проблем членів профспілки, захист і відстоювання їх інтересів. Показовим у цьому плані було переукладання Колективного трудового договору, який містить такі важливі положення як соціальний захист від безробіття, охорона й оплата праці, пільги та компенсації та ін. Саме завдяки новій редакції договору були встановлені доплати та надбавки за суміщення професій, за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, за роботу в нічний час та ін. 2009 року також були виплачені кошти, передбачені колективним договором на оздоровлення допоміжного персоналу. Варто згадати і про виплату грошової допомоги в розмірі шести місячних посадових окладів науково-педагогічним працівникам при виході на пенсію. Ці та інші домовленості виконувалися адміністрацією університету, не зважаючи на складну фінансову ситуацію, у якій опинився наш навчальний заклад.

Далі доповідач зупинився на окремих напрямках роботи профспілкового комітету.

Оплата праці

Оплата праці посідає важливе місце в сфері соціально-економічних відносин. Останнім часом можна говорити про досягнення певних позитивних змін. Перш за все, протягом звітнього періоду було підвищено тарифні розряди та розширено їх діапазон для ряду працівників, також було збільшено заробітну плату освітян через механізм запровадження Єдиної тарифної сітки та у зв'язку з підвищенням максимальної заробітної плати. Однак не можна не згадати про повне скасування державних гарантій стосовно відповідності середніх посадових окладів та ставок заробітної плати науково-педагогічних працівників подвійній, а педагогічних – не нижче від середньої заробітної плати працівників промисловості та забезпечення доплат спеціалістам системи освіти до рівня середньомісячної заробітної плати в народному господарстві.

Культурно-масова, оздоровча та спортивна робота

Профком намагався активно займатися даними питаннями. Так, у травні завжди вітають ветеранів з Днем Перемоги та річницями визволення України від німецько-фашистських загарбників, вручаючи квіти та матеріальну допомогу. Також надсилаються привітання колишнім працівникам навчального закладу з нагоди свят.

Неодноразово профкомом купувалися квитки до Ніжинського театру, організовуються новорічні вечори для працівників НДУ. Щорічно купуються квитки на новорічні вистави у м.Київ та м.Чернігів для дітей співробітників. Організуються екскурсії до Почаєва, Умані, Пирогова, Батурина.

Також профком виступав організатором спортивно-масових свят, зокрема турніру з волейболу між командами працівників нашого університету та Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу. В університеті також було проведено шаховий турнір. Профком організував харчування учасників команд та купував призи. Однак, як зазначив О.О.Лейберов, це найслабша ділянка роботи профкому. Тут потрібна допомога ще й профбюро факультетів. Оптимальною була б взаємодія з кафедрою фізичного виховання і валеології, яка забезпечувала б організаційні моменти, а профком здійснював фінансову підтримку.

Щодо такої важливої сфери діяльності, як оздоровлення працівників університету та їх дітей, то можемо сказати, що попри фінансові труднощі були оздоровлені всі діти, батьки яких звернулися із заявами. Оздоровлення ж членів профспілки відбувається за рахунок направлення їх на санаторно-курортне лікування. Путівки на санаторно-курортне лікування виділяються комісією відповідно до встановленої черги.

Профком значну увагу приділяє організації відпочинку працівників та їх сімей у літній період. Кожного літа в таборі «Лісове озеро» відпочивало понад 120 чоловік.

Також профспілковим комітетом надавалася матеріальна допомога членам профспілки. Під час затвердження кошторису сума виплат на матеріальну допомогу розподіляється між цеховими профспілковими організаціями і рішення про надання допомоги та її розмір приймається на засіданнях профбюро, а затверджується на засіданнях профкому.

Житлово-побутова сфера

У профкомі створена житлово-побутова комісія, яка вирішує нагальні питання в цій сфері членів профкому. Проводиться облік та постановка на квартиру чергу співробітників університету, які потребують покращення житлово-побутових умов.

Необхідно також відзначити роботу профкому та особисто колишнього голови А.В.Жука щодо зміни статусу малосімейного гуртожитку. Адміністрацією та профкомом проводилася суттєва робота і на сьогодні значна кількість кімнат уже приватизована їх власниками.

Охорона праці

Комісія з охорони праці не стоїть осторонь проблем створення безпечних умов праці для усіх учасників навчально-виховного процесу. Комісія постійно проводить перевірки та аналіз умов виконання основних вимог та стандартів щодо рівня шуму у приміщеннях, вологості, повітряно-температурного режиму, санітарно-гігієнічних норм та стану освітлюваності. За результатами перевірок складаються відповідні акти та подаються на розгляд профкому та адміністрації.

Але слід зазначити, що трапляються поодинокі випадки порушення теплового, повітряного та світлового режимів у ряді навчальних аудиторій, читальних залів, кафедр. Це питання неодноразово порушуються, але проблеми до кінця ще не вирішено.

Організаційна робота

Комісія з відповідного напрямку проводить систематичну роботу з колективом університету з роз'яснення ролі та завдань профспілки в сучасних умовах щодо захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки.

Соціальний захист

Комісія із соціального захисту займається призначенням допомог у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності, догляд за хворою дитиною, допомога по вагітності та пологах, призначення допомоги на поховання, видачею путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровленням дітей у ДОТ у літніх таборах та видачею дитячих новорічних подарунків.

Також профспілковий комітет постійно захищає права членів профспілки, особливо в питаннях, що стосуються звільнення працівників. Так, навесні 2009 року профком знайшов спільну мову з адміністрацією, що дозволило звести кількість скорочуваних до мінімуму.

На завершення доповідач зазначив, що аналіз роботи за звітний період дає можливість зробити висновок, що профком користується авторитетом у колективі.

У обговоренні доповіді взяли участь ректор університету доктор політичних наук, професор Бойко О.Д., декан філологічного факультету Забарний О.В., заступник голови Чернігівського обкому профспілки працівників освіти і науки України Дудка Н.В. Доповідь була схвалена членами звітно-виборної конференції та робота профкому була визнана задовільною.

Наш кор.

Калейдоскоп новин

З 21 по 24 січня 2010 року делегація Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя на чолі з ректором університету доктором політичних наук, професором Бойком О.Д. взяла участь у підсумковій конференції з проблем забезпечення якості освіти в Телавському державному університеті імені І.Гогешавілі (Грузія). У ході проведення конференції також відбулося узгодження спільних наукових проєктів, які будуть виконуватися в 2010 – 2012 роках за тристоронніми угодами.

28 січня 2010 року відбулося засідання Вченої ради університету, на порядку денному якої розглядалося питання «Про підсумки наукової діяльності та міжнародної співпраці університету в 2009 році та завдання щодо вдосконалення їх організації та піднесення результативності у 2010 році». З доповіддю виступив проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків доктор фізико-математичних наук, професор Мельничук О.В. Вчена рада прийняла рішення з обговорених питань

18 січня 2010 року відбулося засідання комісії з підведення підсумків рейтингу кафедр університету за 2009 рік. За високі показники в науковій та науково-методичній роботі комісія рекомендувала а Вчена рада затвердила перелік кращих кафедр року університету за 2009 рік і нагородити:

з гуманітарного напрямку

I премією – кафедру історія України; II премією – кафедру дошкільної освіти; III премією – кафедру загальної та практичної психології;

з природничого напрямку:

I премією кафедру географії; II премією кафедру фізики; III премією кафедру хімії.

Наприкінці січня відбулося підведення підсумків конкурсів на звання «Науковець року університету» та «Молодий науковець року університету» за 2009 рік.

За високі показники в науковій та науково-методичній роботі, вагомий внесок у розвиток фундаментальних та прикладних досліджень у 2009 році кращими науковцями року університету визнані:

з природничих наук

I премія – Мельничук Олександр Володимирович, д.ф.-м.н., професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків;

II премія – Смаль Ігор Вікторович, к.г.н., доц. кафедри географії і Суховєєв Володимир Володимирович, д.х.н., проф. кафедри хімії;

III премія – Шешурак Павло Миколайович, асистент кафедри біології;

з гуманітарних наук

I премія – Бойко Олександр Дмитрович, д.політ.н., проф., ректор університету;

II премія – Самойленко Григорій Васильович, д.філол.н., проф. завідувач кафедри світової літератури та історії культури;

III премія – Палій Олександр Анатолійович, к.пед.н., доц, завідувач кафедри німецької мови.

За високі показники в науковій та науково-методичній роботі, вагомий внесок у розвиток фундаментальних та прикладних досліджень у 2009 році кращими молодими науковцями року університету визнані:

з гуманітарного напрямку

I премія – Лісовець Олег Васильович, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи;

II премія – Лейберов Олексій Олегович, ст.викладач кафедри всесвітньої історії;

з природничого напрямку

I премія – Гавій Валентина Миколаївна, доцент кафедри біології;

II премія – Тарасенко Оксана Володимирівна, асистент кафедри вищої математики;

III премія – Віра Марина Борисівна, асистент кафедри вищої математики.

Кращі науковці університету будуть відзначені матеріальними преміями та іншими заохоченнями.

Китай зблизька і нашвидкоруч

Моє знайомство з Китаєм почалося ще з салону літака, в якому додому поверталось багато китайців. Після «худенького» обіду на літаку українських авіаліній (що таке китайський обід у літаку, я дізнався, коли летів в Урумчі з Пекіну і нас за 4 години двічі почастили ситними і різноманітними стравами) група китайців зібралася до кучі і годин чотири різались в карти: то були переважно жінки. Вони голосно сміялись, не звертаючи уваги на оточуючих. Я спочатку подумав, що це від невихованості, а можливо – і своєрідної ейфорії в

зв'язку з поверненням додому. У однієї з жінок на руках була дитина місяців 9 - 10, яка переходила з рук в руки, так що вгадати, хто її матір, було неможливо. Однак вона постійно збирала навколо себе гурт веселих жінок. А потім вже на вулиці, в магазинах, в університетських коридорах і аудиторіях я часто чув цей наповнений сміхом гомін і гамір. Це був не просто вияв більш темпераментних, ніж ми, китайців, але своєрідний вияв вдовolenості буттям щоденним, і його збитковим переживанням. Нині і тут. Після страждань і напівголодного існування.

До того ж, зазнайомившись ближче, я переконався в особливому почутті гумору китайців. Вони легко відгукуються на жарти і самі ладні посміятись. Мій гід Володя (я мав справу з русистами, а всі вони ще зі студентських лав вибирають собі російські імена, мене в Урумчі зустрічав маленький китаець, який назвав себе Дорофеєм, а ще дрібнішого звали Давид), пародіюючи розхожу транскрипцію з китайським акцентом і виявляючи вдовolenення, говорив: «Холосо!» А коли я дякував його за вдалий вибір маршруту чи ресторану, допитувався: «Я – молодец?» При цьому заливчасто сміявся. Російське слово «молодец!» я чув і від інших китайців. Вони ніби повертали нам, російськомовним, дещо зверхню похвалу росіян на адресу китайців, але в обгортці усмішки і пародії.

Мета моєї поїздки до Пекіна – участь у науковій конференції, присвяченій 200-літтю Миколи Гоголя, та читання лекцій про нього. Гоголя в Китаї знають і люблять. До ювілею вийшов 8-томник перекладів його творів на китайську з добротним коментарем. Конференція збрала вчених зі Словачкиї, Швейцарії, Японії, Росії і України. Після Олімпіади на державному рівні була прийнята програма, яка передбачає підвищення уваги до вивчення російської мови. Якщо перед Олімпіадою у фаворі була англійська – у школах і вузах вивчалась англійська, всі вулиці Пекіна мають дубляж англійською, то нині «партія поставила» завдання вивчати російську мову. По-східному винахідливо, що тут скажеш.

В університеті Шихецзи, де мені довелося побувати і де я читав лекцію, 4 роки тому відкрили Інститут російської мови, над яким взяв шефство Пекінський університет, допомагаючи попереднього кадрами. Ці студенти мають своєрідний пієтет перед Росією і її культурою, який, звичайно, можна порівняти з пієтетом перед Англією тих, хто вивчає англійську мову, чи перед Францією тих, хто вивчає французьку. Разом з тим, китайці позірно і з легкою посмішкою та дещо удавано дивуються, чому Росія боїться Китаю. З чого б це?

Більшість з них обізнані з українсько-російськими стосунками і, до слова, жваво цим цікавились, а збагнувши, що я з іншої країни, ставали відвертішими і говорили про Росію речі далекі від компліментів. Більшість з них побували в Росії, і не лише в Москві, а й у прикордонних містах і надивилися всякого. З великим здивуванням і відразу вони говорили про своїх ровесників, які на вулиці п'ють пиво й інші напої. Студент, цього разу Давид (історію про Голіафа він не знав, слухав уважно і пообіцяв мені почитати Святе Письмо), сказав про вуличну пиятику: «У нас это неприлично!» Певен, що і про Україну Давид сказав би те саме, якби побував тут. Пивний алкоголізм крокує вулицями України.

У розмовах китайців про Росію є і момент захоплення її багатством і силою. Китайці це шанують. Хоч той факт, що в російському Приамур'ї живе трохи більше 8 мільйонів росіян, а в китайському близько 350, вони теж знають і пам'ятають.

Китай модернізується на очах. Першокласні готелі з вишколеною обслугою, що говорить англійською, сучасні дороги і автомобілі іноземного виробництва, дешева і неймовірно різноманітна їжа, переповнені доступними товарами магазини – це те, що унаочнює благополуччя. Я був у двох університетах – столичному і глибоко периферійному, і можу свідчити, що вони багатші за наші на порядок. У комуністичному Китаї немає державного набору – вся освіта платна. За медичне обслуговування держава платить 10% (привіт Петру Симоненку, який любить поговорити, як і його однопартійці, про Китай). Ще декілька років тому китайці платили і за навчання у школі. Лише сиріт беруть у вузи на безкоштовне навчання. Кращим студентам платять стипендію 2 тис. юанів на руки (1 дол. – 7 юанів), а всі вони з батьківської кишені платять у касу вузів і добре пам'ятають про це. Є великі проблеми з працевлаштуванням і студенти з тривогою про це говорять. У Китаї багато проблем, і професор із Шанхая доволі різко реагував за круглим столом на наші позитивні емоції про сучасний Китай. Він пристрасно говорив про проблеми Китаю: економічні, екологічні і політичні, він жалівся на можновладців, на їхню нерозторопність. З боєм він говорив, що багато талановитих китайців не повертаються з США і інших країн на батьківщину, а закінчив констатацією факту – в сучасному Китаї немає жодного математика світового рівня. На що я нагадав моему візаві про дві речі: хтось з мудрих сказав, що справжні суспільні проблеми починаються тоді, коли народ нагодували, а друге – якщо про це говорите так спокійно, то це значить, що все можна вирішити. Правда, колись, то справа не одного покоління, хоч усі ми хочемо бачити вимріяне за свого життя, але так не буває. Він погодився, хоч і не дуже охоче. Сказав, правда, що нагодувати Китай, то вже велика справа. У цій дискусії я згадав слова Конфуція, за прописами якого Китай живе донині: «Народ треба змушувати йти визначеним шляхом, але не варто пояснювати йому, чому саме цим». Мої співбесідники посміхнулись.

Конфуціанство і сьогодні є своєрідним регулятором життя. Китай протягом тисячоліть зберіг спадковість цієї ідеології та моралі. Хто б не завойовував Китай, він приймав це вчення. І цей історичний досвід змусив китайців впевнитись в істинності цього вчення. Воно раціональне у своїй основі, а тому сперечатися з ним – справа безнадійна. Конфуціанство регулює соціальні, етичні, сімейні стосунки. А два засадничих принципи його – любов до людей і почуття обов'язку. Вони в крові кожного китайця.

Одна з особливостей китайців – їхня привітність. Між собою в магазинах і транспорті, студенти з викладачами – рівний тон, легка і дуже природна посмішка, а ще почуття власної гідності. Китайське вітання щире і є в ньому щось вибачливе. Ніби наперед ваш співбесідник шкодує, що не може потішити всі ваші бажання. До іноземців – непідробний інтерес. І не тільки з боку студентів, які вивчають російську мову, а всіх. На площі Тяньаньмень літній китаєць, який фотографувався, а китайці страшенно люблять бути сфотографованими і в цьому навіть нас

перевершують, дуже делікатно взяв мене під руку і попросив жестами постати з ним перед фотографом, що я, зрозуміло, зробив, та ще й не просто, а з відчуттям своєї іноземної важності.

Конференція в Пекінському університеті, до слова, починалася з вітання директора інституту, а потім – фотографування. Ціла акція чи дійство. Найпочесніші гості і старійшини (до них особливе пошанування, їх кличуть на всі зібрання, повага до старших теж із уроків Конфуція) на стільцях, на авансцені, а решта – де притуляться. Фото на зачин – за цим звичай партійних керівників фотографуватися з приводу і не без демонстрації своєї близькості до народу. Китайці, як і ми колись, висаджуючи ялинки під райкомами чи міськкомами, копіювали (наслідування вищих – мода соціалістичної доби, стиль епохи) тих, що у Кремлі. Великий стиль епохи. Один із студентів, що супроводжував мене по місту в якості перекладача згадував, як бабуся його наставляла: «Будеш перчене (тобто гостре) їсти, будеш як голова Мао». Наслідування великих – принцип і народної педагогіки.

До слова, про Мао. Портрети висять, бовваніють бюсти, але ставлення китайців, особливо молоді, до Мао – поблажливо-іронічне. Між тим – черга до Мавзолею Мао чималенька, не менша, ніж в радянські часи до Леніна. Головні посади нині в Китаї обмежені терміном 8 років і нинішні можновладці мають поступитися після цього іншим. Китайці шанують не тільки сучасну історію, що почалась 1949 року, але й часи давні. Вони в найкращому вигляді зберегли імператорський палац, або «Заборонене місто» площею 72 гектари і обнесений стіною в 10 метрів висотою та каналом Золотої води 52 метри завширшки. Відкрили палац недавно, хоч реставраційні роботи продовжуються. Розповісти про цей каскад будівель, який мав особливий архітектурний задум (китайський Версаль чи Кремль), де були палаци гармонії, палац Небесної чистоти, а також палаци для батьків імператора і гарем, що налічував 3 тис. красунь, важко, не вистачить знань та й, мабуть, не варто. Це світ, що для людини іншої культури закритий і цілісний, зміст його ладні збагнути лише синологи, фахівці з китайської культури. Одна зі сходинок, по якій ніхто, крім імператора, не мав права колись пройти, закрита до цих пір. Сакральність її збережена.

Китайці знають про Україну, студенти називали імена Андрія Шевченка, Кличків, один із них, як про дуже красиву жінку, говорив про Юлю Тимошенко. В університетах Пекіна і Шанхая вивчають українську мову, в Шанхаї відкрита кафедра, а в Пекіні на факультеті російської мови та літератури українська мова вивчається факультативно. Там працює доцент з Києва Галина Петрівна Бикова, залюблена у свою справу людина, яка популяризує українське слово. Її учениця Ліда переклала китайською два вірші Тараса Шевченка та з задоволенням читала мені їх напам'ять українською.

Декан факультету говорила, що вони планують відкрити кафедру, але наперед – треба забезпечити базою і підручниками, щонайменше. Правда, посольські представники, з якими я заговорив про необхідність такої допомоги, ентузіазму не виявили. Подивились концерт, засвітилися, пофотографувалися і чинно гайнули. Підозрюю, їх чекали важливі дипломатичні справи. Як водиться.

Після конференції мене запросили прочитати лекцію в Шихецзинському університеті, яким опікується Пекінський університет. Світ це не близький – 3,5 години льоту від Пекіна, майже під Казахстан. Це там, де закінчується пустеля Гобі і починається Тянь-Шань.

Довго думав, що я маю сказати про Гоголя китайському студенту, який ще ледь-ледь говорить російською і не читав Гоголя, або знає в примітивних переказах своїх викладачів (були, звичайно, і такі, що читали, а в Пекінському університеті нам навіть показали на сцені фрагменти «Ревізора»). Після розмислів і хитань я вирішив розповісти про трагедію людини, яка в юності ще поставила собі за мету зробити цей світ кращим, поклавшись на Господа. Я наголосив, що Гоголь відкинув популярну на Заході думку, що потім ще за життя Гоголя оформилась у марксизмі, про необхідність революції і удосконалення світу шляхом знищення старих інститутів держави. Гоголів шлях – хочеш змінити світ, зміни самого себе, стань кращим і довершеним: у гоголівській термінології – стань справжнім християнином. Не прийдеш до цього – залишишся «мертвою душею». Жива душа сама себе творить, а зразок для неї – Христове вчення. Не випадково Гоголь всіляко пропагував книгу Фоми Кемпійського «Наслідування Христа» –

бестселер 20-40-х рр. XIX ст. у Європі. Ця думка зачепила китайських студентів, вони заговорили, чого, здається, не чекали і викладачі, які були на лекції. Майже 40 хв. мені довелося відповідати на їхні питання, серед яких лише половина була про Гоголя, а решта – збуджені ж Гоголем прокляті питання людини всіх часів: як жити? Де той смисл, що дає опертя? Це і є головним завданням усіх педагогік. Проблема лише в чесній відповіді, яку треба дати на це питання. І самим жити за цими правилами.

Ще декілька слів про цей край. Корінний його народ – уйгури, живуть там казахи, узбеки, киргизи – наші люди. Уйгури – мусульмани-суніти. Сіньцзян-Уйгурський автономний округ найменш населений район Китаю. Пустеля Гобі, про яку ми читали ще в школі, там її початок, а в інший бік - Тянь-Шань: сто кілометрів і 3000 м. на водою. Головне місто – Урумчі (близько 3-х млн. населення). Недавні протести уйгурів були жорстоко придушені (10 лідерів засуджені до страти). Китайці – народ великодержавний і особливо не церемоняться з тими, хто відважився заявити про свої права: так було на центральній площі Пекіна на початку 90-х років, коли після відвідин Горбачовим Китаю студенти Пекінського університету вийшли з вимогами політичних свобод. Влада відповіла їм танками. Намір заладити національні проблеми сподвигли можновладців на будівництво 58 колон (стільки етносів в Китаї) на головній площі столиці. Монументальна пропаганда в арсеналі комуністів Китаю до цих пір.

В Урумчі призвідники були арештовані, віддані під суд, що виніс жорстокий вирок. Китайці, які належать до ханьського етносу, не виказували ніякого співчуття до повсталого народу. За останні 60 років вони стали більшістю і в цьому окрузі, а тому дещо насмішкувато говорили про уйгурів. А згадали про ці події, коли подали плов. Він вважається уйгурською національною стравою. Інший раз згадали, коли ми оглядали місто Шихецзи і вийшли на Музикальну площу. Простір з фонтанами облюбували літні уйгури, які у вихідні дні і теплу пору року влаштовують там танці. Мої супутники говорили, що це народ, який має особливу пристрасність до танців.

Заговорив про плов, діло до вечері, і не можу не сказати про китайську кухню. Це щось! У Китаї культ їди, і я б сказав, ціла філософія. Щоб там не було, скільки б не було роботи чи інших клопотів, обід - це святе. Їдять вони довго і методично. Паличками не нахватаєшся. Що сказати, якщо на сніданок нам подали більше 20 різних страв. Тільки маючи багато часу (як правило, це до години) можна все попробувати. Це вам не перше, друге і чай. Тут серйозні діла. Китайці їдять дуже багато овочів, з нам відомих: перець, огірки, цибуля, морква, буряк, капуста. Помідори в них не овочі, а фрукти і дрібненькі подаються з кавунами, яблуками і т. ін. Різні солоні продукти. А ще – м'ясо, риба, гриби. І звичайно – рис. Якщо за столом не було рису – китаєць не їв. Сало в Китаї шановно називають білим м'ясом. Приємно, погодьтесь, чути таку назву національному продукту. Але сала китайці не їдять, бо вважають його шкідливим. Враження таке, що китайська кухня передбачає не тільки насичення їжею, а й профілактичне лікування, бо кожна страва має свою функцію в роботі внутрішніх органів. Не Кухня, а гомеопатичний сеанс. Там і антидепресанти і, мабуть, не останні причини високої народжуваності... А ще – соуси, що зроблені з китайською винахідливістю. Усе починається з теплового зеленого чаю, а далі – на всі смаки.

У Таврійському університеті, до речі, де вчиться багато студентів з Китаю, працює завезений китайський кухар, і їдять вони окремо від наших. Національна кухня – форма прив'язки до своєї землі. А ще – такий собі опір глобалізації. Макдональдс не для людей з тисячолітньою культурою кухні, він для тих, для кого їжа – данина фізіології.

Китайці охоплені серйозним ставленням до свого здоров'я. Вони кожного ранку роблять свою зарядку, весь персонал готелю щодня півгодини розмахує руками і ногами та медитує. У житлових кварталах виділені місця, де мешканці за будь-якої погоди роблять зарядку. Ні дощ, ні сніг їх не лякає. Студенти зранку в легкій одежі (а в Шихецзи було 15 нижче нуля), навіть не в спортивному одязі, роблять пробіжку. Вдягаються вони просто, без претензій, як, до слова, і західні студенти і школярі, наприклад, США. І того золота, яким обвішані наші (вже є навіть у носі і на пупі), немає. Для них це дурний тон. Для наших – знак престижу, а з ним міцного сну. Бо як заснути, коли в Галі є, а в мене немає. Тут не до сну. Ні матері, ні дочці.

Китайці всі культурні універсальні форми наповнюють своїм змістом. Популярні, наприклад, шведські столи. Це коли платиш гроші, маєш доступ до їжі і їси стільки, скільки витримує попура. Але коли збирається добірне товариство, тоді сідають за круглий стіл, у центрі якого обертається коло зі стравами (розміри стола і, відповідно, кола залежать від кількості людей, яких бажає прийняти господар). Першим пробує всі страви той, хто є головним гостем. Він і сидіти має обличчям до дверей, а коли вікно є домінантою інтер'єру, тоді напроти вікна. Подією у сценарії застілля є подання риби. Найчастіше рибу в Китаї варять, але куштували ми і юшку, і смажену. Рибу ставлять так, щоб вона носом була повернута до головного гостя, але, перш ніж почати їсти, гість має випити чарку з людиною, на яку вказує хвіст риби. У мене таким партнером виявився голландець Ван, який вже четвертий рік викладає в університеті Шихецзи англійську мову. Він встиг вивчити китайську і є загальним улюбленцем студентів і викладачів. Веселий, розкутий, багатомовний, він майже весь вечір був у центрі уваги. Цього року він став найкращим викладачем округу і отримав чималеньку премію.

Вузівські викладачі, до слова, отримують вищі, ніж у нас, зарплати. Професор отримує більше тисячі доларів, а якщо зважити, що 1 кг. свинини коштує трохи більше 22 грн., то можна сказати, що живуть вони заможнo. Наш пересічний професор отримує принаймні вдвічі менше. А крім того, двічі на рік, зазвичай, викладачі отримують премії, що можуть дорівнювати кільком місячним зарплатам.

Однак я відволікся: приємно, погодьтесь усе ж рахувати гроші в чужій кишені. Ще дещо про застілля. За столом тости виголошує тільки бажаючі. А якщо ти маєш запал випити з кимсь персонально, встаєш, підходиш до того чоловіка, він встає тобі назустріч, ти говориш приємні слова. Наприклад, у когось у сім'ї приємність: дочку видали заміж або знайшли гроші на дорозі. За це і п'єте (у цьому випадку – до денця, хоч таких денець можна побачити багатенько, бо у чарці 20 грамів). Горілка в китайців, крім женьшеневої, жахлива. Але міцніша за нашу, найчастіше чомусь траплялася 56°. Свідчу для всіх патріотів – краще української горілки немає на цілім світі.

Оповідь про китайську кухню була б неповна, якби я не згадав про качку по-пекінськи. Пригощаючи качкою, китайці обов'язково перепитають: як вам качка по-пекінськи? Що то є таке: качка по-пекінськи? На прісний млинець кладеться порізане м'ясо запеченої до почервоніння качки, до нього докладається зелень: свіжий огірок, наприклад, або щось інше, порізане соломкою, і проростки цибулі, що ще не зазеленіли, все заливається специфічним соусом, згортається і будьмо здорові!

Закінчую я свої враження на цьому оптимістичному побажанні з певним і повним відчуттям, що країна ця, яка вже в цьому році виходить на друге місце у світі за валовим національним продуктом, ще змусить весь світ говорити про себе. І наш інтерес до цієї країни буде лише зростати. Сьогоднішні Дорофеї і Давиди з Китаю будуть через кілька десятків років задавати моду в цілім світі, якщо не винирне якийсь новий Голіаф. Чи то внутрішній, чи то зовнішній. Таке вже в історії Китаю було...

Павло Михед

СВІТ МОВИ І ПОЕТИКА СВІТУ

(Анатолій Мойсієнко. Мова як світ світів. Поетика текстових структур.)

Мовознавчі праці та поетичні збірки професора Анатолія Кириловича Мойсієнка є досить помітним явищем в україністиці та за її межами. Це стосується як низки монографій попередніх років («Слово в аперцепційній системі поетичного тексту: декодування Шевченкового вірша» (1997, 2006), «Традиції модерну і модерн традицій» (2001), «Динамічний аспект номінації» (2004) та ін.), так і нового, ювілейного наукового видання – «Мова як світ світів. Поетика текстових структур» (2008), – у якому здійснено концептуальне осмислення мови як світу світів на тлі поетики текстових структур і яке започаткувало проведення щорічних міжнародних наукових конференцій колективом кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У новій книзі А.Мойсієнка з великим відчуттям художності вперше комплексно виявлено та простежено проблеми світу мови як явища національної культури і поетики світу, репрезентовано текст як живу й динамічну структуру, проаналізовано віршову жанрострофу в системі окремих художніх ідіолектів, оригінально витлумачено образний світ онімного слова.

Монографія вдало структурована. Вона складається з чотирьох розділів, матеріалів до Словника поетонімів української мови, списку прийнятих скорочень та переліку джерел фактичного матеріалу. Покликання на наукові джерела (використану літературу) подано не окремим списком, а посторінково із суцільною пагінацією виносок, що відображає задум автора і забезпечує приємне прочитання книги.

У першому розділі – «Світ мови. Поетика світу» – автор монографії, покликаючись на авторитетні новітні лексикографічні праці, студії вітчизняних та зарубіжних мовознавців, розкрив і прокоментував такі філософські поняття, як «світ», «картина світу», запропонував власне розуміння феномена «світ мови», оскільки жоден лінгвістичний чи енциклопедичний словник не містить відповідної статті. Поняття «світ мови» («світ національної мови») – «це мова у її внутрішньому (онтогенному) і зовнішньо-пізнавальному, зовнішньо-функціональному» планах (с. 5). «Мова, – на переконання А.Мойсієнка, – постає як своєрідний світ світів, де парадигматика кожного окремого може бути розглядана на іманентному (внутрішньомовному) рівні; на рівні «мова – «зовнішній світ»; осібно – на рівні тексту» (с. 9). Цікавою є думка автора й про те, що кожен такий світ парадигматично не замкнений, він різновекторно може переходити в інші, компонентно взаємодіючи, доповнюючись, «накладаючися на інші у функціональному просторі».

Цілком слушно автор монографії кваліфікує іманентний світ мови крізь призму автономності системних відношень на рівні фонетичних, морфемних, морфологічних, синтаксичних тощо одиниць, внутрішніх законів розвитку конкретної мови, не погоджуючись із вульгаризаторськими поглядами окремих представників радянського мовознавства, які сам термін «іманентні закони мови» вважали одіозним.

У рецензованій книзі йдеться про накладання, пересікання «внутрішнього» і «зовнішнього» світів. Так, зовнішньомовна парадигма передбачає дослідження мовних одиниць у функціональному аспекті, передусім на засадах націєцентризму, антропоцентризму, когнітивізму.

Світ мови схарактеризовано як багатовекторний, багатоаспектний, багатовимірний. У зв'язку з цим «спеціальні маркери (лексичні, граматичні, графічні тощо) покликані бути в ньому організаційно, інтендно зумовлюючими на вертикальних і горизонтальних лініях, лініях перетину емоційно-смыслових енергій композиційної, образно-динамічної структури» (с.12), наприклад, світ тексту може породжувати якісно новий світ певної фрази, на лексичному рівні – певного слова тощо.

Абсолютно доречним є виокремлення *мовосвіту символу*, що акумулює багату парадигматику національних та світових символік, і, безперечно, заслуговує окремих зауваг на тлі запропонованої макропроблеми «мова як світ». Символічно означені слова *верба*, *червона*

калина, мати, земля, хата, козак, тополя, рушник, берегиня, гопак, Дніпро та багато інших набувають у межах художніх просторів виразно національно-культурного звучання, символізуються.

На підставі аналізу поетичних текстів Т.Шевченка, Є.Маланюка, В.Стуса А.Мойсієнко справедливо стверджує, що в процесі моделювання національно-культурної картини світу важливу роль відіграє як словесна символіка народу (лексеми, що традиційно в художньо-літературній практиці використовують для символічного позначення рідної землі, батьківської хати, українського обійстя тощо, оскільки такі слова-символи мають виразно патріотичне спрямування), так і індивідуально-авторські символи, породжені художньо-творчим осмисленням фрагментів національної картини світу. Так, лексеми з первинно-номінативними значеннями в межах художніх текстів поступово збагачують і розширюють свої семантичні структури, якісно модифікують та оновлюють значеннєвий план, рухаючись у бік емотивно-оцінних, образних та символічних парадигм, формуючи цілий світ символів, що мають безпосередні зв'язки з власне народною, етнічною, національною атрибутикою.

Не оминув автор монографії і такої важливої проблеми, як *мистецтво бачити світ*. Осмисливши наукові концепції вітчизняних (С.Єрмоленко, М.Коцюбинська, І.Кошелівець та ін.) і зарубіжних (В.Виноградов, В.Жирмунський, Р.Якобсон, Г.Степанов, Я.Славинський та ін.) учених, їхні надбання в цій царині, А.Мойсієнко послідовно переконує читачів у тому, що поетика – це наука, яка ґрунтується передусім на аналізові «динамічної сутності цілісної художньої системи», на дослідженні окремих образів, зважаючи на ритміко-інтонаційні, жанрові особливості, значеннєві плани лексичних та ідіоматичних одиниць, а також фонічну, граматичну організації текстових структур. Значущим чинником у декодуванні художніх просторів, їхнього сприйняття, творчого прочитання і розуміння є *динамізм* поетичних явищ, репрезентованих вербальними та невербальними засобами. На прикладах ліричних поетичних текстів, де роль заголовка дуже часто виконує перший рядок вірша, слугуючи домінантою загальної тональності й динаміки твору, автор монографії доводить, що саме заголовний першорядок зумовлює основну образно-смыслову, символічну структурну динаміку твору.

Досить цікавою є думка А.Мойсієнка про те, що поетика шахової композиції у своїй динамічній сутності є «яскравим вираженням естетичних цінностей і оцінок» (с.33). Відштовхнувшись від проблем, пов'язаних із шаховими композиціями, учений наголошує на важливості глибинного розуміння й адекватного оцінювання поетики, компетентності інтерпретатора, незалежно від того, чи це художній текст чи шахова композиція. В обох випадках важливо зуміти побачити якомога глибше і більше, особливо те, що не є зриме.

«Уміння бачити» в монографії кваліфіковано як категорію історичну, в основі якої – «тонке осцилографування світу, створеного письменником», а не шаблон, не «перелопачування» сцен і фактів: «Уміння за зовнішньою атрибутикою, часто незначною, побачити суттєве, головне, не є зовсім обов'язок – швидше необхідність істинного таланту, на якому б життєвому рівні він не виявлявся, до яких би історичних епох він не належав» (с. 36). Проте поряд зі справжніми талантами, істинними майстрами слова, здатними заглибитися в «секрети поетичної творчості» своїх побратимів по перу, «проникнути в самий глиб поетичного рядка, тонко відчуючи найрізноманітніші нюанси слова у фразі», А.Мойсієнко виявив низку публікацій, присвячених поетиці художнього слова, образу в художньому тексті, які «позбавлені найменшого відчуття художності», являють собою такі собі «просвітницькі» пасажі, «прямолинійні» і «трафаретні» «проголошення», у яких ідеться, наприклад, про «ототожнення ліричного героя із зображуваними предметами і явищами» (с. 40-41). Уважне і незаангажовано критичне око мовознавця не могло не помітити і менторських тонів рецензентів у характеристиках окремих поетичних текстів, необґрунтованих зауваг щодо вживання індивідуально-оказіональних утворень, діалектних чи народнорозмовних слів. Висловлені автором застереження і побажання щодо мовотворчої практики письменників, рецензентів, дослідників поетики тексту, його образності чітко сформульовані в кінці першого розділу книги: «розмова про художню творчість... має носити, як і художній твір, печать оригінальності, а звідси – істинності і краси» (с.48).

Другий розділ наукового видання – «Текст як динамічна структура» – містить цікаві роздуми автора про багатовимірну роль слова в динамічній системі вірша, спостереження над поетикою Яра Славутича. Спочатку А.Мойсієнко розкриває поняття «динаміка текстової структури», з'ясовує природу її вираження, яку розглядає на двох основних рівнях, виокремлюючи своєрідну триєдність (прототекст – метатексти – архітекст) та процеси декодування текстових структур як самобутніх і самодостатніх сутностей. Чільне місце в обох випадках справедливо відведено як авторові, так і інтерпретаторові (реципієнтові).

Динамічний аспект поезії Яра Славутича з її духовними вимірами, образністю й символічністю, українською атрибутикою спостережено передусім на тематико-композиційному та лексико-семантичному рівнях текстової структури. У процесі аналізу враховано рух, розвиток і видозміни на всіх основних зрізах – фонетичному, граматичному, лексичному, семантичному, образно-символічному, композиційному тощо. На прикладах поезій Яра Славутича мовознавець послідовно переконує читачів у тому, що «нерідко поєднання різнорівневих компонентів здатне витворити найвищу експресивну цілість у динамічній системі поетичного тексту» (с.50). Неабиякою знахідкою книги є заглиблення в значеннєві та конотативні (насамперед емотивно-оцінні) плани таких лексем та словосполук поета, як-от: *сонний ставок, рвійний нестрим, голубий ставок, нуртувати, снага, снаговійний ромену цвіт, дзвінка снага, ромен, ласкаве озерце, сяйво, сяйний, лине тополею (дим), наснажений, терпка чужина* та ін., а також виявлені й прокоментовані «сув'язі характеристичних елементів» на зразок «*снага – барвінок*», «*євшан – сяйво*» тощо. У системі Славутичевого вірша вчений зафіксував і деякі фонічні, граматичні та образні засоби динамізації семантичного та музичного планів поезій, надзвичайно багату словотворчу стихію: *бороття, веснояр, всевіда, вчини, гривун, могутя, приланцюжити, боговитий, ярливий, володарно, голготно, раменувато* та ін.

Своєрідне тлумачення в монографії А.Мойсієнка отримала категорія експресивності (підрозділ «До питання про експресивність. Засоби експресивного творення в поемі Миколи Бажана «Політ крізь бурю» (с.64-86)): «Експресивність – це логіко-емоційна виразність, явище особливої інтенсивності», що досягається як окремими різнорівневими засобами, їхніми градаційними можливостями (якісними та кількісними), так і засобами, належними до сфери поетики (с.66). Категорію експресивності кваліфіковано через призму естетичного елемента як такого, що «взаємопоєднує і взаєморегулює відношення експресивного, емоційного і смислового» (с.68). Отже, за А.Мойсієнком, експресивність як «стилістична й оцінна категорія... спрямована в естетику мовного виразу», що легко виявляється у процесі декодування художніх творів. Ця категорія має свою систему різнорівневих засобів вираження, виступає домінантою вияву експресивної функції мови, забезпечує створення образних та емоційно виразних текстів.

У ґрунтовному аналізі засобів творення експресивної тканини, експресивної єдності, «де кожна одиниця підсилює іншу», проведеному на матеріалі поеми Миколи Бажана «Політ крізь бурю» (с.68-86), автор, зреалізувавши свою емоційно-експресивну енергію, водночас постав перед читачем і як скрупульозний мовознавець-дослідник, і як одержимий літературознавець, і як натхненний поет, у віршах якого «*на мові чебреців звучить мотив ранковий...*».

Поетика текстових структур, окрім внутрішніх взаємовпливів і взаємозв'язків – композиційних, образно-символічних, фонетичних, лексико-семантичних, граматичних тощо, – передбачає актуалізацію та реалізацію позатекстових чинників, репрезентованих авторськими інтенціями та спроможністю читачів заглибитися у творчу лабораторію письменника, декодувати його досвід. У книзі послідовно простежується думка про значущість так званого інтертекстуального компонента у структурі поетичного твору. Інтертекстуальність кваліфіковано як визначальну ознаку творів низки художників слова, у поетичних текстах яких фольклорно-образна традиція, народно-пісенні мотиви, міфічні образи, афоризми, різнопланова атрибутика сучасної і давнішої України, ремінісценції з вітчизняної і світової літератури тощо моделюють самобутній текстовий простір, репрезентують художній світ автора. А.Мойсієнко пропонує читачам долучитися до поетичних текстів О.Лапського, М.Мірошниченка, В.Бровченка та ін. і на конкретних прикладах демонструє важливість суголосся світу автора і читача, уміння

налаштуватися «на авторську хвилю», адекватно витлумачити інтертекстуальний компонент, його функціональне та аксіологічне поле.

У художніх ідіолектах українських поетів учений виявив досить оригінальний візуальний компонент і схарактеризував його як специфічне інтертекстуальне явище. Візуальна поезія своїми традиціями сягає в сиву давнину, її розквіт припадає на XVII-XVIII сторіччя. За радянської доби феномен української зоротворчості (від Семенка і до Савченка) трактувався в контексті занепадницьких і соціально небезпечних виявів.

Якісно новий етап розвитку української візуальної поезії пов'язують з останнім десятиліттям XX сторіччя, коли до цього жанру долучаються й активно працюють у ньому вже десятки поетів, об'єднаних у літературні групи («Геракліт» (1991), «НІМБ ЗОРОСЛОВА» (1999)) та ін. Серед представників української візуальної поезії А.Мойсієнко виокремлює тих зорословів, у творчому доробку яких знаходять осягнення вічні проблеми добра і зла, а також морально-етичні, філософські тощо. У книзі звернено увагу на широке культивування силуетних віршів, у яких текстові структури набувають форм різних реалій. Так, простежено виокремлення літер та окремих слів у тексті поезій, різних схем і малюнків, цифр, інших математичних знаків, розділових, нотних знаків та шахової атрибутики.

Важливо зазначити, що автор монографії у 1997 році опублікував досить оригінальну книгу «Шахопоезія», яка являє собою синтез власне поетичної і шаховокомпозиційної творчості, «де віршовий текст або безпосередньо вплітає в себе розв'язок шахових задач, діаграми яких подаються поряд, або відбиває певні ідейно-тематичні колізії шахової композиції» (с. 102). У рецензованій науковій праці представлено два різновиди шахопоезій, які, безперечно, лише частково відбивають величезні можливості синтезу художньої творчості та найрізноманітніших інтертекстуальних елементів, серед яких чільне місце належить шаховокомпозиційному компонентові.

На особливу увагу заслуговує третій розділ монографії – **«Віршова жанрострофа в системі художнього ідіолекту»**, – у якому поняття жанрострофи витлумачено у зв'язку з «розумінням строфічної організації вірша як канонічної цілості – мова йде про такі жанрові структури, як сонет, тріолет, рондель та ін., що побудовані на основі поєднання певної кількості рядків з відповідним римуванням, повторами, композицією, тематикою» (с. 110). Проте зразу ж А.Мойсієнко робить застереження щодо висловленої думки, оскільки практика сучасного віршотворення свідчить, що нерідко канон зазнає певних змін. Так, спостережено порушення насамперед двох останніх компонентів: «Такі порушення можна пояснити (якщо, звичайно, не брати до уваги в ряді випадків просто легковажного, графоманського, поведження зі словом) прагнення митця до активних пошуків з метою привнесення в традиційний канон того, що спричинене авторською індивідуальністю, особистісним поглядом на світ» (с.110). Цей розділ містить вісім підрозділів – окремих етюдів про різномовні художні світи.

У рецензованій праці жанрострофу канонічного вірша (ронделя, тріолета, сонета) проаналізовано в системі художнього ідіостилу досить різних за манерою мистецького світовираження поетів – Миколи Боровка, Володимира Морданя і Емми Андієвської. Особливу увагу зосереджено на поетиці сонетного вінка та поетиці перекладного сонета.

У ронделях Миколи Боровка дослідник виявив, що намагання проіннятися далеким і близьким зреалізовано у високохудожніх пейзажних замальовках, ліричних інтимних мініатюрах, внутрішніх віршах-протестах, віршах-інвективах і навіть низці «вузликів на пам'ять».

Окремим зацікавленням автора стала образно-тематична палітра тріолетів Володимира Морданя – від інтимно-ліричних замальовок, поезій про природу рідної землі до творів на історичні теми, болісних проблем сучасного українського буття. Аналізовані вірші постали як небуденне явище, що поєднало філософські розмисли, одухотворену лірику, музичну стихію і щирість авторових почувань.

На матеріалі унікального сонетарію Емми Андієвської з'ясовано, що «координати фізичних і філософських площин, прагматичних і морально-етичних вимірів» у поезії людини, чие ім'я є невтомним і самотутнім репрезентантом української літератури в зарубіжжі, підпорядковані тільки її оригінальному поетичному світові, у якому й образна конкретика, і символічна

змістовність, і глибокий психологізм, й оригінальна метафоричність, і промовисте алітерування, і звукова стихія, й оте втаємничене (і чернігівське, і можливо, донецьке) «вцот»...

Варто наголосити, що аналізові жанрострофи канонічного вірша (ронделя, тріолета, сонета) в системі окремого художнього ідіостилу (у трьох згадуваних вище етюдах) передувала важлива і цінна літературознавча інформація – екскурси в історію, визначення часу народження, виникнення, встановлення етапів розвитку, видозмін форми, поширення та характерних рис, ознак, структурних організацій ронделя, тріолета та сонета. Цей матеріал заслуговує на особливу зацікавленість і вдячність читача.

Неабияке пізнавальне значення має етюд «Український сонетний вінок». Цю складну жанрово-строфічну віршову побудову, її генезис та історію, виникнення і розвиток форми ґрунтовно схарактеризовано з опертям на праці зарубіжних та вітчизняних теоретиків літературного процесу (як далекого минулого, так і сучасного періоду). Цікаво довідатися, що автором першого українського сонетного вінка був літератор, теоретик культури, талановитий графік і живописець Михайло Жук. На жаль, ім'я цієї творчої людини до сьогодні лишається майже невідомим для широких верств читачів. Належним чином пошановано багатьох авторів старших і молодших поколінь українських сонетних вінків, на високому професійному рівні, з тонким чуттям художності проаналізовано їхні поетичні твори, наголошено, що особливо широко культивують жанр вінка Тамара Коломієць, Ігор Геращенко, Валентина Малишко, Ігор Нижник, Василь Колодій, Борис Списаренко, Станіслав Реп'ях та ін.

Неважко помітити захопленість автора рецензованого наукового видання блискучими зразками перекладної сонетної творчості (етюд «Світовий сонет у перекладах Дмитра Павличка»). Ця своєрідна авторська антологія Д.Павличка («Світовий сонет», 1983 р.) представляє понад 400 сонетів більш ніж 100 авторів різномовного світу. Треба наголосити, що укладалася ця книга на основі «конкретних уподобань, а тому є суто особистісною, індивідуальною антологією» (с.149). У 2004 році побачила світ нова Павличкова антологія, у якій подано повний сонетний доробок В.Шекспіра (154) та Я.Купали (22), більшість сонетів Ш.Бодлера (57), а також залучено чимало нових авторів. Матеріали антології переконують, що, воістину, «справжня творчість не знає межі оновлення, вдосконалення». А.Мойсієнко на конкретних прикладах висвітлює копітку творчу працю перекладача над словом. Свою працю над світовим сонетарієм Д.Павличко кваліфікує як «заклик до видання крашої, повнішої, систематизованішої» антології зарубіжного сонета рідною мовою.

Цікавими й витонченими є розмисли мовознавця про світ національного слова, витвореного митцем «високої внутрішньої наснаги, максимальної самодостатності в слові» Р.М.Рільке (етюд «Herbsttag» Райнера-Марії Рільке в українських перекладах»). Тут ідеться і про поїздку Р.М.Рільке в Україну, яку поет очікував і почувався так, «немов дитина перед різдвяними святами»; про враження від двотижневого перебування в Києві, подорожей до Канева, Полтави, Харкова. Глибокий слід у душі поета залишили відвідини Києво-Печерської лаври, Володимирського і Софіївського соборів. Українські переклади поезій Р.М.Рільке з'явилися ще за життя автора. До перекладацької праці над рільківськими віршами у післявоєнний час долучилися такі відомі майстри слова, як Б.Кравців, М.Орест, М.Бажан, В.Стус, Л.Первомайський, М.Лукаш, Д.Павличко, В.Коптілов, Ю.Андрухович та ін.

Особливого пієтету українських перекладачів удостоївся вірш Р.М.Рільке «Herbsttag», який сьогодні відомий у шістнадцяти перекладах. Серед них і досить вдалий переклад автора рецензованої монографії. Чотирнадцять поетичних інтерпретацій (окрім перекладів Ю.Шевельова та Ю.Клена) вміщено у праці А.Мойсієнка (с.164-177). Це дає змогу читачеві зіставити особливості сприймання й освоєння філософської поезії Р.М.Рільке «Осінній день» українськими майстрами слова, простежити, чи не багато «губиться з його чарів»? Збагнути рільківський текст допомагають вишукані інтерпретації автора цього наукового видання.

Не оминув увагою учений і особливостей Міцкевичевого вірша, запропонувавши етюд «Grob Potockiej» Адама Міцкевича в українських перекладах». Ім'я видатного польського поета в Україні пов'язують із 20-30 роками ХІХ століття, коли з'явилися перші інтерпретації його творів. Короткі біографічні відомості, інформація про перебування А.Міцкевича в Україні та про тісні

взаємини з відомими громадськими і культурними діячами передують ґрунтовному аналізу численних українськомовних версій Міцкевичевого сонета «Гробниця Потоцької».

Глибокий пізнавальний аспект монографії доповнює розвідка автора про переклади Франкових творів російською мовою, зокрема сонетних, Анною Ахматовою (етюд «Сонети Івана Франка в перекладах Анни Ахматової»). Скрупульозний аналіз мистецької спадщини великого українського поета в інтерпретації видатної російської поетеси чітко сформульовано в прикінцевих висновках: «...в перекладах Анни Ахматової сонети Франка зберегли чистоту помислів поета-трибуна і поета-лірика, той франківський дух, що не лише «тіло рве до бою», а й наснажує думку, живить почуття «огнем святим» творчості, любові; поетика Франкового сонета отримала належне прочитання практично на всіх рівнях – від граматичного до власне поетичного» (с.207).

Четвертий розділ – «**Поетика оніма**» – складається із двох підрозділів («Образний світ онімного слова» та «Матеріали до Словника поетонімів української мови»). Світ онімного слова в монографії репрезентовано системою вербальних знаків, серед яких номінації земних і космічних реалій, історичних подій, явищ культурного життя тощо. Саме вони у своїй сутності і взаємозумовленості становлять систему тих компонентів тексту, які виконують когнітивну та експресивну функції й забезпечують «певний лінгво-ментальний дискурс для дослідників національної мови».

Власні назви є своєрідними маркерами, які мають відповідні проєкції на ті чи інші політичні, історичні, культурні тощо факти. А.Мойсієнко наголошує, що мовно-функціональний простір онімного слова фактично не має меж, оскільки усвідомлення його на рівні літературної мови, діалектного, просторічного, професійного чи сленгового континуумів, ідіолекту окремого митця чи окремого його твору не може стати вичерпним хоч би тому, що він завжди відкритий для нових наукових осмислень, інтерпретацій, у чому переконують численні публікації як у вітчизняному, так і зарубіжному мовознавстві. Лінгвісти сьогодні активно вивчають функціонування онімного слова в системі тексто-вих просторів, художніх структур. Уже написані монографії, виконані дисертаційні дослідження на українськомовному матеріалі (під керівництвом чи за безпосередньою участю) таких провідних дослідників у цій царині, як Ю. Карпенко, Є.Отін, Л.Белей та ін.

Четвертий розділ монографії засвідчив майстерність її автора в осягненні конотативних планів онімного слова, виявленні динаміки «семантичних «зсувів» і «нарощень», зумовлених суспільно-політичними та культурними чинниками протягом певного історичного періоду», видобуванні з глибин текстових структур його образно-сміслових потенціалів, визначенні ролі власної назви в побудові різного роду стилістичних фігур і тропів. Образний світ онімного слова первинно ґрунтується на лексичній основі, а потрапивши до контексту художнього твору, під впливом образних значенневих планів інших лексем надзвичайно увиразнюється (передусім завдяки фонічним, граматичним, словотвірним засобам тощо).

Неабиякою цінністю праці А.Мойсієнка є зібрані й запропоновані читачеві матеріали до Словника поетонімів української мови (с. 222-273). Термін *поетонім* учений тлумачить так: «...це онімне слово в його поетичній функції» (с.220). Отже, на першому плані – функціональний аспект, контекстуальні простори. Важливо наголосити, що це не обов'язково художній контекст, а будь-який, що забезпечує розвиток образно-переносного, емотивно-оцінного значенневого плану власної назви.

Значення рецензованої праці, попри окремі технічні недогляди, для науковців, викладачів, аспірантів та студентів очевидне. Українська філологія збагатилася фундаментальним різноаспектним дослідженням, яке має глибоку націєцентричну основу, вчить творчо осягати індивідуально-авторські поетичні світи, бачити не лише те, що зримає...

У зв'язку з актуальністю, новизною, значущістю і практичними потребами наукове видання А.Мойсієнка, яке має наклад лише 300 примірників, необхідно перевидати. Авторіві монографії вдалося поєднати наукову точність ученого, мистецтво інтерпретатора художніх світів і велике натхнення поета. Ця книга завжди буде відкритою, цікавою і корисною для нових і нових прочитань.

Колонка “Транслятора”

А тепер пропонуємо переклади з французької мови, виконані знаними поетами-перекладачами, а також викладачами та студентами нашого університету.

І.Хатитонов

Paul Verlaine

CHANSON D’AUTOMNE

Les sanglots longs

Des violons

De l’automne

Blessent mon coeur

D’une langueur

Monotone.

Tout suffocant

Et blême, quand

Sonne l’heure ,

Je me souviens

Des jours anciens

Et je pleure,

Et je m’en vais

Au vent mauvais

Qui m’emporte

Deza, dela,

Pareil a la

Feuille morte.

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Неголосні
Млосні пісні
Струн осінніх
Серце тобі
Топлять в журбі
В голосіннях.

Блідну, коли
Чую з імлі –
Б є годинник:
Линуть думки
В давні роки
Мрій дитинних.

Вийду я в двір –
Вихровий вир
В полі млистім
Крутить, жене,
Носить мене
З жовклим листям.

Переклав Григорій Кочур

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Ячать хлипкі,

Хрипки скрипки

Листопада...

Їх тужний хлип

У серця глиб

Просто пада.

Від їх плачу

Я весь тремчу

І ридаю,

Як дні ясні,

Немов у сні,

Пригадаю.

Кудись іду

У даль бліду

З гір в долину,

Мов жовклий лист

Під вітру свист –

В безвість лину.

Переклав Микола Лукаш

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Тужливий він,

Цих віолін

Зойк осінній.

Серце мені

Ранять нудні

Голосіння.

Смутний всякчас,

Блідну нараз:

Б ють години...

Минулих днів

Спогад призвів

До сльозини.

Рушаю в путь,

А вітру лють

З пересвистом

Мною ізнов

Крутить немов

Мертвим листом.

Переклав Ігор Качуровський

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Осінь плаче,

Скрипка наче

Жаліслива...

Туга ллється,

Серце рветься

Нещасливе...

І буває,
Що згадаю
 Пору світлу, -
Дух захопить,
Сльоза скропить
 Щоку зблідлу.

Йду до саду, -
Там без ладу
 Вітер віє:
Лист зриває,
З ніг збиває,
 Шаленіє...

Переклав Микола Фатюк

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Осінь іде,
Вітер гуде
 Риданням скрипок;
Звуки пливуть
І серце рвуть
 Прощальним схлипом...

Годинник б'є, -
Серце моє
 Знов завмирає .

В імлу дивлюсь,
В журбі топлюсь:
Юність згадаю ...

Вечір прийде, -
Вітер гуде
У полі чистім;
Вихор вихля,
Мною кружля,
Мов мертвим листом...

Переклав Іван Харитонов

Поль Верлен

ОСІННЯ ПІСНЯ

Скрипок осінніх
Тужне ячиння
Сповнює серце
Знов голосінням.

Блідну й здригаюсь:
Знов б'є годинник;
Плачу, згадавши
Роки дитинні.

Вийду під вітер
Лихий - він зі свистом
Мною кружляє
Мов жовклим листям.

